

Wenger, E. (1998), **Communities of Practice - Learning, Meaning, and Identity**. Cambridge University Press. 318 sider.

Anmeldt af: *Lene Tanggaard*. Stud. Psyk. Psykologisk Institut, Århus Universitet.

Denne bog kan med fordel læses i et historisk perspektiv og med øje for tidligere og igangværende bestræbelser på at udvikle en teori om læring som social praksis. Wengers bog ligger i naturlig forlængelse af Lave & Wengers (1991) betragtninger om begrebsliggørelser af læring i bogen "Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation". Wenger bygger i tilknytning til disse tidligere teoretiske diskurser videre på antagelsen om læring som identitetsforandrende deltagelse i specifikke praksisfællesskaber (Wenger, E. 1998 p. 4), se (Lave & Wenger 1991 p. 53) , men med for mig at se mere nuancerende begrebsliggørelser af de enkelte processer involveret i denne omfattende læringsproces. Wengers centrale antagelse er, at engagement i social praksis er den fundamentale proces gennem hvilken, vi lærer og bliver dem, vi er. Analyseenheden for Wengers teori om læring er hverken individet eller sociale institutioner, men de uformelle praksisfællesskaber, som mennesker former i forbindelse med deres handlen i verden.

Wengers antagelser udfolder sig på baggrund af et omfattende antropologisk feltstudium i perioden 1989-90 af skadebehandlers arbejde i et forsikringselskab i USA. Studiet og resultaterne af dette beskrives i to vignetter i bogens begyndelse (se p. 16 for en oversigt). Beskrivelsen af dette studium er for mig at se ikke en forudsætning for at kunne fange bogens hovedpointer, men Wenger referer dog gennemgående til sit studium som illustration af sine teoretiske pointer.

Bogen er, udover vignetter, enkelte coda og afsluttende betragtninger angående design af læring i henholdsvis organisatoriske og uddannelsesmæssige sammenhænge, struktureret i to dele omhandlende henholdsvis begrebet praksis og begrebet identitet. Del 1 og 2 komplementerer ifølge Wenger hinanden (p. 17), idet læring ifølge Wenger kan beskrives som et gensidigt forhold mellem læring som praksisfællesskabets kontinuerlige vedligeholdelse, dannelse og indlemmelse af nye medlemmer og individets identitetsforandrende engagement i denne praksis (p. 7).

På denne måde distancerer Wenger sig eksplicit og kraftigt fra især skolesystemets forståelse af læring som en individuel aktivitet forårsaget af undervisning isoleret i dertil indrettede praksis. Wenger siger modsat, at læring er en del af dette at leve, og derfor ikke kan beskrives som noget, der kun sker på særlige tidspunkter. Læring sker også uden, det er intenderet (p. 8f). Denne modstilling forstår jeg iøvrigt ganske glimrende som en stilistisk pointe, men kan modsat undre mig over, om det er en reel karakteristik af skolesystemet i England, om man virkelig tænker sådan rent uddannelsesmæssigt, og om en sådan tankegang også er gældende for aktuel uddannelsestænkning i Danmark. Den generaliserende modstilling virker for mig at se ikke specielt konstruktiv, omend dialektikken i modstillingen virker afklarende for forståelsen af Wengers pointer.

Del 1 omhandler som nævnt en afklaring af begrebet om praksis og praksisfællesskaber. Blandt andet beskrives de definerende karakteristika ved praksisfællesskaber i Kap. 1; at det at leve er en konstant meningsforhandlende proces, og at "*Practice is about meaning as an experience of everyday life*" (p. 52). Forhandling af mening sker gennem processerne deltagelse og reifikation, som en betegnelse for den dynamik der er mellem det at skabe, engagere sig og deltage i praksis og samtidigt at skabe noget og objektivere og tingsliggøre disse oplevelser og handlinger (p. 55ff).

Parallellen til Berger & Luckman's videnssociologiske afhandling om "The Social Construction of Reality" fra 1966 ligger efter min opfattelse lige for. Berger & Luckman's bog figurerer i litteraturlisten, men inddrages ikke eksplicit af Wenger som inspirationskilde.

Derudover beskrives praksisfællesskabers evolution gennem kontinuitet og diskontinuitet over tid via begreberne gensidig engagement, fælles opgave og fælles repertorie. Disse aspekter er det kit, der sikrer praksisfællesskabets sammenhængskraft, og hvis fravær indikerer opløsning (kap. 2). Læring inkluderer disse 3 aspekter ved at have at gøre med at udvikle engagementsmåder, at forstå og bidrage til at udvikle den fælles opgave og at udvikle det fælles repertorie, den fælles stil og det fælles sprog. Dermed er læring praksis, og den proces der opretholder det equivalente forhold mellem kontinuitet og diskontinuitet i praksis (kap. 3). Derudover fokuserer Wenger på grænser og relationer mellem praksisfællesskaber i kap 4, et aspekt som jeg vil vende tilbage til.

I bogens del 2 fokuseres på begrebet identitet, idet dannelsen af praksisfællesskaber samtidigt er forhandling og oplevelse af identitet som en væren i verden (negotiating of identities) for deltagerne i praksisfællesskabet (p. 151). I det hele taget anvendes begreber fra bogens første del som centrale aspekter i forståelsen af identitetsforandring som en læringsproces, hvilket for mig at se netop indikerer, at Wenger mener, at det er de samme processer, der på en gang forandrer praksis og dets deltagere. Derfor er identitet for Wenger heller ikke et begreb for rent individuelle forandringsprocesser.

Begrebet trajectory (deltagelsesbane) introduceres som en beskrivelse af identitetsforandringsprocessen, idet deltagelsesbanen inkorporerer fortid og fremtid og engagement i forskellige praksisfællesskaber i identitetsforståelsen (p. 215). Begrebet trajectory ligger tæt op af Wengers begreb om identitet som et nexus mellem multiple former for deltagelse enten forskudt eller samtidig i tid (p. 163), og kan læses i tæt tilknytning til Kap. 4 om "boundary". Wenger berører derudover forholdet mellem forskellige måder, hvorpå man kan deltage i praksisfællesskaber. Det kan være som ny perifer eller marginal deltager, (d.v.s. uden megen indflydelse på den eksisterende praksis) og som erfaren og fuld medlem af praksisfællesskabet. Her ligger Wenger for mig at se meget tæt op ad begrebet "Legitimate Peripheral Participation" fra Lave & Wengers 1991-bog. Nuancerende i forhold til begrebet "Legitimate Peripheral Participation" fra 1991, der angik bevægelsen fra begynder til erfaren i et specifikt praksisfællesskab er det dog, at man ifølge Wenger kan have en identitet som både deltager og som ikke-deltager, eller at man kan indtage et grænseoverskridende "multimembership" (p. 169). I kap. 9 sammenfatter Wenger identitetsafsnittet ved at beskrive identitetsforandringsprocessen som et spændingsforhold mellem at tilhøre og identificere sig med praksis og samtidigt være med til at forandre denne praksis gennem kontinuerlig meningsforhandling af og i denne.

I sidste del af bogen om perspektiverne for at udvikle en "læringsarkitektur" med brug af indsigterne formidlet i bogens to dele om praksis og identitet forsøger Wenger at tænke implementering af antagelsen om læring som en praksisforandrende, menings- og identitetsforhandlende proces ind i to praksissammenhænge; organisationer og uddannelse. Uden at afsnittene om læringsarkitektur tilføjer væsentligt nyt til Wengers begrebsafklaring af læring er det dog velgørende at iagttage Wenger forsøge at tænke sin referenceramme ind i praksis. Alligevel forekommer det paradoksalt, at Wenger overhovedet forsøger, idet han netop påpeger, at man ikke kan designe læring på forhånd, idet læring og praksis er emergente processer (p. 229).

Centralt i Wengers bog i forhold til tidligere og igangværende teoretiske diskussioner om læring forstået som social praksis imødegås i Wengers bog især en kritik af Lave & Wengers teori om læring i "Legitimate Peripheral Participation" for kun at fokusere på læringsprocesser i individuelle praksisfællesskaber og for ikke at have udviklet begreber for læring i flere overlappende og samtidige praksisfællesskaber.

Denne kritik har især været fremført af Carsten Østerlund i bogen "Learning Across Contexts" (1996), men også af Klaus Nielsen i et nummer af tidsskriftet "Nordisk Pædagogik" (nr. 3, 1997) og hos Ole Dreier blandt andet i en kommende udgivelse fra forlaget Hans Reitzels om "Mesterlære - læring som social praksis" (foråret 1999). Wenger vier således, uden at fremføre det som en eksplisit argumentation i forbindelse med denne kritik, et helt kapitel (kap. 4) til begrebet "boundary". Med dette begreb tilsigter Wenger en begrebsliggørelse af grænserne mellem og forholdet mellem flere praksisfællesskaber. Denne samtidige afgrænsning og forbindelse mellem flere praksisfællesskaber medieres af flere forhold. Herunder ifølge Wenger af deltagernes enten tidligere, øjeblikkelige eller fremtidige medlemskab af flere praksisfællesskaber, idet deltagerne blandt andet forhandler deres identitet som "a nexus of multimembership". Eksempelvis vil den nytilkomne eller den kreative mægler, når det lykkes vel at mærke, kunne sandsynliggøre relevansen af arbejds måder fra et tidligere praksisfællesskab i sit nye praksisfællesskab (p. 108ff), men også grænseobjekter såsom dokumenter, begreber og redskaber vil kunne organisere forbindelser mellem praksisfællesskaber og dermed koordinere forskellige perspektiver (p. 106ff). Dette kan blandt andet muliggøres gennem evnen til "imagination" (p. 178ff) forstået, ikke som en individuel fantasi, men som en social engagementsform, der udvider et konkret engagement i et specifikt praksisfællesskab til at gælde et forestillet forhold til flere samtidige praksisfællesskaber. Flere praksisfællesskaber udgør således ifølge Wenger "... a complex social landscape of shared practices, boundaries, peripheries, overlaps, connections and encounters" (p. 118).

Sammenfattende må det siges, at Wenger med denne bog leverer et vigtigt og væsentligt bidrag til teoretiske praksisfællesskabers diskussioner om læring som social praksis, og ikke mindst tænker sin referenceramme ind i praksissammenhænge, hvor antagelserne om læring uden tvivl vil kunne bidrage til nye måder at tænke læring på og forandre måder at strukturere, organisere og facilitere denne.

Referencer:

- Berger & Luckman (1966). *"The Social Construction of Reality"*. Garden City, NY: Doubleday.
- Lave & Wenger (1991). *"Situated learning: Legitimate peripheral Participation"*. Cambridge University Press.
- Nielsen, K. & Kvale, S. (1999, in press). *"Mesterlære - Læring som social praksis"*. Hans Reitzels Forlag.
- Nordisk Pædagogik. Journal of Nordic Educational Research. (nr. 3, 1997) NFPP. Scandinavian University Press.
- Østerlund, C. (1996). *"Learning across contexts - A field study of salespeople's learning at work"*. Psykologisk Skriftserie. Aarhus Universitet.